

MIPI'p siunissaa

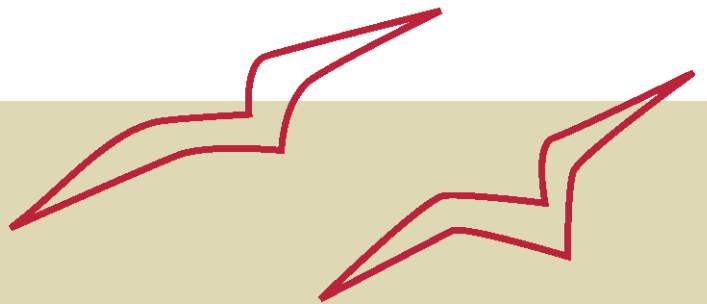
Ilisimasaqarfik meeqqat inuusuttullu
pillugit ilisimasanik inuiaqatigiinni
atorneqarsinnaasunik pilersitsisartoq
ingerlatitseqqittartorlu

MIPI'p siulersuisuinit siunnersuut. 2006-mi maaji.

Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik

Videnscenter om Børn og Unge | Documentation Centre on Children and Youth

Aallaqqaasiut

Inatsisartut inatsisaat maanna atuuttoq najoqqutaralugu MIPI - Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfik pillugu ima najoqqutassaqqarpoq, siulersuisut MIPI-p siunissaa ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu ineriartornissaanut najoqqutassiinissaq akisussaaffigigaat.

Inatsisinut oqaaseqaatini aamma siunertarineqarpoq, MIPI'p aqqissuuneqarnera ineriartortinneqassasoq. Tamanna tunuliaqutaralugu siulersuisut piffissami sivisujaami itisuumik oqallisigisimavaat ilisimasaqarfik ingerlalluartoq qanoq pitsaanerpaamik qulakkeerneqassanersoq. Isumaqarluni tassaassasoq; ilisimasaqarfik, maannamut MIPI-mi misilittakkanik tunngaveqartoq inuiaqatigiinnilu meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasaqarnissamut naapertuuttoq. Oqallissimaneq tamanna tunuliaqutigalugu maanna MIPI'p siunissaanut siunnersuut saqqummiunneqarpoq.

Atuaruminarnissaa siunertaralugu siunnersuut immikkoortunut 5-nut agguarneqarsimavoq. Ataatsimoortutut isikkussaata sanarfiniarnerani eqqarsaatigilluakkatullu inernilernissaa siunertaralugu, immikkoortut ataasiakkaat tunngaviullutillu imminnut tunngavilersoqatigiisinniarlugit siulersuisut annertuumik suliaqarsimapput

Siulersuisunit neriutigineqarpoq siunnersuut naalakkersuinikkut suliaqartunit tigulluarneqarumaartoq, Ilisimasaqarfimmik ingerlalluartumik, meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasani pilersitsisinnaasumik paasissutissanillu inuiaqatigiinni atorneqarsinnaasunik qulakkiisinnaasumik Kalaallit Nunaat peqalissappat.

Siulersuisut sinnerlugit

Laannguaq Lyngé
Siulersuisumi siulittaasoq

IMARISAI

SIUNNERSUUT 1: MIPI’P SULIASSAMISUT PINGAARNERTUT SIUNERTARISSAVAA: MEEQQAT INUUSUTTULLU PILLUGIT ILISIMASANIK INUIAQATIGIINNUT ATTUUMASSUTILINNIK PILERSITSINISSAQ PAASISSUTISSIISARNERLU.....	4
SIUNNERSUUT 2: MIPI ILIMMARFIMMUT SULIFFEQARFITTUT IMMINUT INGERLATTUTUT ILANNGUNNEQASSAAQ.....	5
SIUNNERSUUT 3: PAATSUUGASSAANNGITSUMIK SINAARKUSIINIKKUT MIPI’P IMMINUT INGERLANNERANUT NAALAKKERSUINIKKULLU KIFFAANNGISSUSEQARNERANUT QULAKKEERINISSAQ ANGUNIARLUGU PISORTAMIK ATORFINITITSISOQASSAAQ	5
SIUNNERSUUT 4: SULISUT AMERLINEQASSAPPUT	6
SIUNNERSUUT 5: TOQQAMMAVIUSUMIK ANINGAASALIISSUTAASARTUT AMERLINEQASSAPPUT, AVATAANIT ANINGAASALIISSUTAASARTUT SULISUTEQARNIARNERMI APEQQUTAATINNEQARTARNERAT ANNIKILLISARNIARLUGU	7
ILANNGUSSAT 1	10

Siunnersuut 1: MIPI’p suliassamisut pingaarnertut siunertarissavaa: Meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasanik inuiaqatigiinnut attuumassutilinnik pilersitsinissaq paasissutissiisarnerlu.

Qularutissaanngilaq, Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit annertunerusunik ilisimasaqarnerulernissaq pisariaqartinneqartoq, pingaartumik isumassuisarnermut sumiginnaasarnermullu tunngasutigut, atugarissaarnikkut, inuunerup naleqassusiatigut kiisalu ineriartorfiusinnaasutigut. MIPI’p maanna inatsisitigut inissisimanera ima isikkoqarpoq, pingaarnertut ilisimariikkat katsersornissaat ataqatigiisaarlugillu aaqqissussuullugit suliassarigaa, tassa nalunaarusiat, nassuiaatit, misissuinerit il.il. MIPI-p sulianik taamaattunik misilittagaqarnermigut paasisimavaa:

- ilisimasat amerlasuut maanna pigineqartut MIPI-mit katersorneqarsimasut
- maannamut ilisimasat piumaneqarnerinut naleqqiullugit amigarput, taamatullu aammattaq Kalaallit Nunaata pisussaaffiinut taamaattunut tunngatillugit
- allasimasutigut paasissutissat pigineqartut soorlu meeqqanut inuusuttunullu iliuusaasartut amerlasuutigut ima isikkoqanngillat, avammut saqqummiunneqarsinnaallutik iml. allanit avataaneersunbit atuarneqarsinnaallutik. Tassa annertuumik suliareqqittariaqarlutik iml. amerlasuutigut paasissutissanik nutaarluinnarnik katserseqqaartariaqassalluni taamatullu nutaarluinnarnik allattariaqartassalluni
- meeqqanut inuusuttunullu tunngassutilitsigut sullissisartut akornanni ilisimasatigut aaqqissuusaasumik suliqaartarnerit annikitsuinnarmik ileqquupput taamatullu aningaasat nukissallu annikitsuinnaallutik. Taamaattumik MIPI ilisimasatigut tamakkunatigut aallarnisaasarnissaa annertuumik pisariaqartinneqarpoq.

Tamakku tunuliaqutaralugit siulersuisut innersuussutigaa, ilisimasanik katsersisarneq aaqqissuussisarnerlu MIPI’p salliullugu suliassariunnaassagai. Suliassaq tamanna MIPI’p ingerlatiinnassavaa, sallertulli suliariunnaarlugu MIPI’p suliannut allanut toqqammavittut pisariaqartutut isigineqalissalluni.

Siulersuisut innersuussutigaa, MIPI’p suliassaattut makku salliullugit aalajangersarneqassasut: Meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasanik inuiaqatigiinnut naleqquttunik pilersitsissalluni paasissutissiisassallunilu.

Tassa ima isumaqarpoq; MIPI-p nalunaarsuineq, nassuiaanerit misissuinerit taakkunanngalu ilisimalikkanik paasissutissiinerit ingerlattassallugit. Suliassatut tulliuttut MIPI’p sammisariaqassavai naliliinerit siunnesuinerillu. Sinaakkutit taakku iluini, suli periarfissaqartariaqassaaq MIPI nammineq suliassanik aallarniinnaanera taamatullu suliassanik aaqqitassanik pisortaniit namminersortunilluunniit akilernerqarluni suliassinneqarsinnaalluni. MIPI – meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasaqarfik ataatsimut isigalugu inatsisitigut inissisimanera nassuiarneqassappat tassaassaaq Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimatusarnikkut, paasissutissiisarnikkut nalunaarsuinikkullu meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasaqarfik qitiusoq.

Siunnersuut 2: MIPI ilimmarfimmum suliffeqarfittum imminut ingerlattut ilanngunneqassaaq

Maanna MIPI Naalackersuisumi isumaginninnermik Qullersaqarfimmik akisussaaffeqartumi inissinneqarsimavoq, tassa Ilaqutariinnermut Qullersaqarfimmi, taamaalilluni Ilaqutariinnermut Qullersaqarfiup makku isumagisarpai

- siulersuisut innersuussuteqarnerisigut sulisussanik atorfinitsitsisarneq
- naatsorsuuserinikkut aningaasaqarnikkullu akisussaasuulluni
- init suliffigisat il.il. isumagisarlugit
- qullersaqarfimmi MIPI pillugu suliasanik isumaginnittarluni

Inatsisinut atuuttunut oqaaseqaatini MIPI pillugu siunertarineqarpoq, MIPI Ilimmarfik qaninnerusumik suleqatiginiassagaa. Siulersuisut paasitinneqarsimanerat malillugu, Ilimmarfik Iisimatusarfimmik suliffeqarfinnillu imminut aquttunik arlalinnik imaqtartussaavoq. Siulersuisut innersuussutigaat, MIPI suliffeqarfinnut taakkununga imminut aquttunut ilaatinneqassasoq.

Taamaalilluni MIPI-p kiffaanngissuseqarnini attatiinarsinnaavaa, inuiaqatigiinnut tunngassutilinnik meeqqanut inuusuttunullu tunngasunik ilisimasanik tunniussuisinnaanini taamatullu Ilimmarfimiinnermigut sunniivigeqatigiittarneq attaveqatigiittarneq iluaqqutigisinnaassallugit. Tamassuma saniatigut aamma misissorneqarsinnaavoq, taama aaqqiisoqarneratigut allaffissornikkut ingerlatsinikkullu ataatsimoorussinikkut qanoq iluaqtissartaqassanersoq soorlu saaffiginnittarfikkut, atuagaateqarfeqarnikkut, naatsorsuuserinikkut il.il. ataatsimoorussinanaeq eqqarsaatigalugu.

Erseqqissarneqassaaq, siulersuisut taama siunnersuuteqarnermi, MIPI qullersaqarfimmum allamut nuunneqarnissaa siunertarinngimmassuk. MIPI'p sammisartagaasa suliarisartagaasalu pissusissamisoortinnarpaat Ilaqutariinnermut Qullersaqarfimmum taamatullu Ilaqutariinnermut Naalackersuisumum attaveqaannarnissaa. Uani eqqaaneqassaaq taama aaqqiisimanerit takornartaangimmata, soorlu Naatsorsueqqissaartarfiup Aningaasaqarnermut Qullersaqarfimmum atanera taamatullu Pinngortitaleriffiup Avatangiisinut Pinngortitamullu Qullersaqarfimmum atanera eqqaassagaanni.

Siunnersuut 3: Paatsuugassaangitsumik sinaakkusiinikkut MIPI'p imminut ingerlanneranut naalackersuinikkullu kiffaanngissuseqarneranut qulakkeerinissaq anguniarlugu pisortamik atorfinitsisoqassaaq

Maanna pissutsit atuuttut naapertorlugit siulersuisut tassaapput MIPI'p suliaani tamatigut akisussaasut, akisussaaffik Ilaqutariinnut Qullersaqarfimmit avissaartinneqarsimasoq ilisimasaqarfittullu kiffaanngissuseqartutut sulisinnaanermut tunngaviliisuusoq pisariaqarpoq. Taamali aaqqiisimaneq arlalitsigut ersernerluuteqarpoq paatsuugassaangitsumik sinaakkusiinissamik pisariaqartitsilluni. MIPI-mi sulisut naligiittutut inissimapput atorfinitsinneqartarnerilu Ilaqutariinnut Qullersaqarfimmi pisortap ataaniillutik - taannali Iisimasaqarfiup suliaanut akisussaannanilu akuliussinnaannani. Taamaalilluni sulianut ulluinnarni pisortaqarnikkut ersarissumik akisussaasoqarani. Tamassuma

saniatigut sulisut akissarsiamikkut Ilaqutariinnut Qullersaqarfik isumaqatigiinniarfigisartussaavaat. Tassami naatsorsuutit aningaasaqarnerlu Ilaqutariinnut Qullersaqarfimmiimmat tamassumalu nassatarisaanik Ilaqutariinnut Qullersaqarfiup aningaasat nuunneqarsinnaannerat il. isummerfigisassallugu.

Siulersuisut ersarissumik nalilersimavaat, pissutsit tamakku MIPI-p sullissinissaanut ulorianartorsiortitsisut minnerunngitsumillu naalakkersuinikkut kiffaanngissuseqarnissaanut akornutaasut. Taama kiffaanngissuseqarnissap Ilisimasaqarfiup toqqammavissaraa qulakkeertariaqartoq, taamaalilluni ilisimalikkat pissarsiariniarsimaneri paasissutissiissutaanerilu qularnaatsooqullugit.

Taamaattumik siunnersuutigineqassaaq suliffimmi pisortamik atorfinitsitsisoqarnissaa ulluinnarni suliniutinut tamanut, sulisunik ingerlatsinermik, kiisalu naatsorsuusionermut aningaasaqarnermullu akisussaasussamik. Pisortaq siulersuisunit atorfinitsineqassaaq siulersuisunullu akisussaaffeqarluni, taamalu inissisimanagera inatsisitigut aalajangersarneqarsimassalluni. Taama aaqqiinarneq soorlu Pinngortitaleriffiup aaqqiiffigineqarsimaneranut assut eqqaanarpoq.

Siunnersuut 4: Sulisut amerlineqassapput

Qitiusutulsuliffiussappat pisortap saniatigut sulisussanik naammattunik amerlassusilinnik sulisoqartariaqarpoq.

Siulersuisut innersuussutigaaq, makkuninnga sulisoqassasoq:

- Suliffiup pisortaa
- Ilisimatusarsimasut 3
- Allaffimmi fuldmægtigi
- Allaffimmi ilinniartoq
- Ilinniarnertoq ikiorti (sap.ak akunnerit 15-20)

Ilisimasaqarfimmi suliassat kivissinnaaqullugit MIPI-mi sulisut ilinniarsimasatigut atituumik samminnissinnaallutillu misissueriaatsinik piginnaaneqartariaqarput, imalu qaffasitsigisariaqarlutik Ilisimasaqarfiup suliaasa pitsaasusaanik apersuusiisoqarsinnaasariaqarani. Taakkuinnaalluunniit ersersippaat arlalinnik sulisoqarnissaaq pisariaqartinneqartoq.

Taamalu sulisoqartariaqarneq marlussutsigut nassuiarneqarsinnaavoq: Siullermik iliuusissat suliassallu arlallit kivinnissaat pisariaqartinneqarpoq. Taamaattumik ilanngussami 1-mi siunnersuutigineqartutut sulisut ataasiakkaat qanoq atorfeqarnissaat aalajangersimasunillu sunik suliaqartarnissaanik siunnersuutit takuneqarsinnaapput.

Taamatullu naammattunik amerlassusilinnik sulisoqartariaqarpoq, sulisut ilinniakkaminnik ineriartorfigisinnaasaanik, sulinerup ingerlaavarnissaa kiisalu ilisimasaqarnerup ineriartornikkut malinnaatinneqarnissaanik nunami maani nunanilu allani suliffeqarfinnut ilisimasatigut paarlaateqatigiittarnissaaq qulakkeerumallugu. Ilinniarsimasatigut ineriartorfiusinnaasoq tamanna

aamma pisariaqarpoq sulisussanik ilisimasamikkut naammaginartumik inissisimasunik pissarsiniartarnissamut.

Pisortap saniatigut aalajangersimasunik sulisussanik atorfinitsitsisarnerni, siulersuisut siunnersuutigaa, siulersuisut ataatiimiitsitaliamik atorfinittitsisartumik qinersissasut, tassani qitiusumik aqutsisoq ilaasortaariissalluni.

Aalajangersimasumik sulisut saniatigut, sulisussanik avataaneersunik sulisoqartarnissaq suli periarfissaasariaqarpoq, soorlu ilisimatusarfinni ilinniartunik, ilisimatusartunik, assigiingitsutigut siunnersortinik il.il.

Taamatullu siulersuisut siunnersuutigerusuppaat, Ilisimasaqarfimmi atorfimmik ilisimatusarnermik suliaqarfiusumik pilersitsisoqarnissaa. Atorfik Ilaqutariinnermut Qullersaqarfimmit akilerneqassaaq qullersaqarfiullu piumasai malillugit ilisimatusarfiussalluni; suleriaatsilli eqqarsaatigalugit MIPI'p ataaniilluni.

Sulisooqarniarnikkummi pissutsit ilisimasanik nutaanik pissarsiniarnermi aporfiunerpaagajuttarmata taama aaqqiisoqarnikkut qulakkeerneqarsinnaassaaq, Naalakkersuisut ilaqutariit iluini pissutsinut pilersaarutaanut toqqaannartumik attuumassutilinnik sulianik ingerlaavartoqarnissaa. Taama aaqqiismanernut assingusumik maanna Aningaasaqarnermut Qullersaqarfiup Naatsorsueqqissaartarfiullu akornanni ingerlasoqarpoq.

Kiisalu soqutiginassagaluarpoq aaqqissuussaq ima anguniassallugu, tassa kommuneni ataasiakkaani ilisimasaqarnermik sulialimmik sulisoqarnissaa, taannalu MIPI-mut attaveqartartuussalluni.

Taama ilisimasaqarnermik sulialik MIPI'p kommunellu akornanni attaveqaataasutut inissisimassagaluarpoq, paasissutissatigut attaveqaataasutut kiisalu ilisimariikkat atorluarniarnissaannut pilersaarusiortugit suliassanut nutaanut aallartisaanernullu soorlu nalilersuinernut, innuttaasuni misissuinernut il.il. atorsinnaassalluni.

Taama aaqqiisoqarnissaanut isumasiorfigineqarsinnaasut ilagaat pinaveersaartitsinerni siunnersortit, PAARISA-mut/Peqqinnissamut Qullersaqarfimmut ataatigalutik kommuneni atorfeqartinneqartut.

Taama sulialimmik atorfinittitsinerni, pingaartuuvoq allaffeqarnikkut inissaqartitsisoqasasoq ilisimatusariartortunut il.il. aamma allaffitsigut periarfissiisumik.

Siunnersuut 5: Toqqammaviusumik aningaasaliissutaasartut amerlineqassapput, avataanit aningaasaliissutaasartut sulissuteqarniarnermi apeqqutaatinneqartarnerat annikillisarlarlugu

Maanna aningaasanut inatsisikkut MIPI-mut aningaasaliissutit annertussusiisa pisariaqartippaat ilisimasanik pilersitsiniarnermut atatillugu iliuusissanut avataanit aningaasaliisinnaasunik ujtartuisarnissaq. Sulisorisassat amerlinerisigut, siunnersuutit sisamaani amerlassusilerneqarsimasuni, MIPI aningaasaateqarfinit amerlanerusunik pissarsisinnaalernera annertusissaaq, taamaalilluni

suliassat tassunga tunngasut piareersarnissaanut periarfissaqarnerulissaaq, tassa aningaasaateqarfinni ujartuinerne piareersarnissaq naatsorsuutigineqartarmat soorlu siullermeersunik misiliutigalugu misissuisarnernut aningaasaliisussarsiornerni.

Taamaattorli taama aningaasaateqarfinnik naatsorsuuteqarpallaarneq assigiinngitsutigut eqqarsarnartoqarpoq:

- aningaasaateqarfinnut qinnuteqartarneq annertuumik suliaqarnartuuvoq, taamatullu suliaqarnerup aningaasanik ilisimatusarnissamut atugassanik pissarsinissaq qulakkeertanngilaa
- aningaasaateqarfinnut qinnuteqartarnerit allanit unammillerneqariartuinnarput
- aningaasaateqarfinnik naatsorsuuteqarnerup ilisimasatigut katsersiniarnerit ulorianartorsiortittarpaat, taamatullu misissuinissap sivissussusaannut annertoqisumik sivitsorsaataasarluni. Ilaatsigummi aningaasaateqarfiit ilaasa ukiup affaa akinissaminnut atortarmassuk.

Dansk Magisterforening misissuisitsisimavoq ilisimatusarnerit aningaasaateqarfinnit aningaasalersorneqartut pillugit imalu inerniliisimalluni, "Qaammaterpassuit ilisimatusarnissaraluamut atortussaagaluit iluatinnaqisut annaaneqartarput, nunami ilisimatuut ilisimatusarnissaminnut qinnuteqarniarneminnut ilungersorlutik piffissaq annertoq atortarmassuk. Naak qinnuteqartartut tassaanerugaluartut ilisimatuut aningaasanik amerlanerusunik pissarsineq ajorput."

Naak misissuisimaneq Danmarkimi ingerlanneqarsimagaluartoq, tamanna MIPI-mut attuumassuteqarpoq, tassami MIPI suliariniakkaminut aningaasaateqarfiit taakku aamma qinnuteqarfigisarmagit. Misissuisimaneq ersarissumik tikkuarpaa, naak piffissami 2003-2005-mi qinnuteqaatit 33 %-nik amerleriarsimagaluartut, ilisimatuut aningaasanik amerlanerusunik pissarsiffigisimangikkaat. Pingaartumik immikkut sammisaqarfiusuni suli ajornakusoornerusimalluni, MIPI-lu tamakkununga ilaavoq.

Taakku saniatigut MIPI'p soorlu makku tikkuarsinnaavai,

- aningaasaateqarfiit Kalaallit Nunaanni ilisimatusarnernut tunaartallit MIPI-mullu soqutiginaateqartut aningaasaliisarneri katikkaanni (Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland, Det Sundhedsvidenskabelige Forskningsråd kiisalu Namminersornerusut Ilisimatusarnernut Aningaasaateqarfia) ukiumut 2,6 mio. kr. miss. agguanneqartarput. Assersuutigineqarsinnaavoq MIPI maanna meeqqat inuuniarnerminni atugarisaanik annikinnerusumik misissuinissamut aningaasaliisussanik ujartuivoq, taannaannarlu 0,5 mio. kr. sinnerlugit akeqassasoq missingersorneqarsimalluni.
- Aningaasaateqarfik NUNAFonden, kalaallit soqutigisaanut aningaasaliisinnasartut annertunerit ilaat ukioq manna aappassaaneerlutik agguaanerminni 1,2 millionit qinnuteqartunut 35-nut agguatereerlugit taamaatitsiinnarsimavoq aningaasat agguanneqarsinnaasut ikippallaalersimmata. Qinnuteqarsimasut 154-usimmata taakkulu katillutik 17,7 million kroninik qinnuteqaataat naleqarsimallutik. Allatut oqaatigalugu imaassimassaaq qinnuteqartut sisamaraterutaat immaqaluunniit suli ikinnerusut qinnuteqaatimik ilaanik tamakkiisumilluunniit pissarsisinneqartarlutik tassalu katillutik qinnuteqartut 7%-iiniit ikinnerusut aningaasassaqaartinneqarsimallutik. Tassa imaappoq amerlaqaat suliniutiminnik aningaasaateqarfinnik isumalluuteqarlutik ingerlatsiniartut.

- MIPI maanna ingerlataminut marluusunut aningaasaateqarfinnut tapiisinnaasunullu allanut il.il. 48-nut qinnuteqarsimavoq, suliariniakkalli pitsaasutut nalilerneqartarsimagaluarlutik qinnuteqaatinut akissutini 32-t akornanni 8-innaat aningaasaliiumallutik allatigulluunniit taperseerusullutik neriorsuisimapput. Taakkununnga ilanngunneqassaq, qinnuteqaatit tamarmik immikkut suliarineqartariaqartarneri, soorlu immersugassat assigiinngitsuusarneri, paasissutissat piumasarineqartut assigiinngitsuusarneri, imaqarniliornerit takissusaasa assigiinngittarneri il.il. taamaattumillu aningaasaateqarfinnut assigiinngitsunut ujartuinerit annertungaatsiartumik suliakkiisarlutik.
- Siusinnerusukkut eqqaaneqareersutut, pingaartumik isumaginninnerup iluani, ileqquuvallaarsimangilaq ilisimasanik pinngortitsinissamut ineriartortitsinissanut aningaasaliisarnerit, annikitsuinnarnillu tamakkununnga aningaasaateqartoqarluni

Taamaalilluni aningaasaateqarfinnik qinnuteqarfigineqarsinnaasunik ujartuisarnerit MIPI-mut periarfissaqqikkaluartoq, MIPI'p suliarisartagai tamakkuunerusunik tunuliaqutaqassappata tamanna attanneqaannarsinnaangitsutut ippoq. Annikinnerusutut aaqqiisoqarallartoqarsinnaaneranut misissortariaqaraluarpoq, MIPI periarfissinneqarsinnaanersoq aningaasat isertinneqarsimasut inissikkallarsinnaanersut, suliniutinut nutaanut aallarnersagassanut ukiumiit ukiumut nuunneqarsinnaalersillugit.

Siulersuisulli pingaarnersutut innersuussutigaat, toqqammaviumik aningaasaliissutaasartut amerlineqarnissaat, taamaalilluni MIPI naleqqunnerusumik toqqammaveqarluni suliniutinik aallarnersaallunilu ingerlatitsisinaanera qulakkeerneqarsinnaammat, meeqqat inuusuttullu pillugit ilisimasanik inuiaqatigiinnut naleqquttunik pinngortitsisinnaasunik.

Ilanngussat 1

Ilanngussami uani sulisoqarnissamut siunnersuutit sunik suliaqartinneqarnissaat saqqummiunneqassapput. Taakku:

Sulisut ilinniagartuut:

Pisortaq - ilisimatuutut misissuisimanernik- aamma pisortaanermut misilittagalik kiisalu Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu pillugit sulinissaminut pimoorussissoq

Ilinniagartooq 1 - meeqqanik, inuusuttunik ilaqutariinillu ulorianartorsiortunut paasisimasaqarluartoq

Ilinniagartooq 2 - iliussisarnik ineriartortitsinernik, naliliisarnernik paasisutissiisarnernillu paasisimasaqarluartoq

Ilinniagartooq 3 - kisitsisit atorlugit nassuiaasarnernik pissutsinillu qulaajaasarnernik paasisimasaqarluartoq

Siunnersuummi 4-mi eqqartorneqarsimasutut, sulisussat amerlassusissaasa aalajangersimanissaat pisariaqartinneqarpoq, sulinerup qaffasissusianit atitussusianullu naammaginartumik qulakeeriniaraanni, kiisalu qitiusumik ingerlaavarsinnaasumik ingerlatsinissaq angussagaanni. Suliassat aalajangersimasut suliarineqarsinnaanerit ersarissumik takuneqarsinnaanngoqqullugit ilanngussani kingullerni takorluukkiortoqarsimavoq, suliassat suut MIPI'p ukiuni tulliuttuni tallimani ilinniagartuut taakku sulisoralugit qitiusumillu sulisut allat peqatiginerisigut qaqissinnaassanera.

Allaffimmi fuldmægtigi:

Naatsorsuuserineq, ilisimasarnik pioreersunik katersineq, toqorterineq, suliat ingerlatat aqunnerini allaffissornikkut ikiunneq, nittartakkap nutartertarnera tassungalu atortussanik paasisutissanik katersisarneq, innuttaasunut attuumassusilinnik pisoqartillugu aqqissuusisarnerit, pisiniartarneq kiisalu suliassat takkuttartut assigiinngitsut suliarisassallugit.

Allaffimmi ilinniartoq:

Meeqqat Inuusuttullu Pillugit Ilisimasaqarfittut MIPI nunap inuusuttuisa ilinniartitaanerit aamma peqataasariaqarpoq, taamaattumillu ilinniartoqarnissamut periarfissaqartariaqarluni. Allaffimmi ilinniartoq allaffimmi fuldmægtigip suliaanut peqataasariaqarpoq, nalilerneqarsimallunilu taakkununga marlunnut naammattunik suliasaqassasoq.

Ilinniarnertuumik ikiorteqarneq:

Soorlu allaffimmi ilinniartoqarnertulli pissusissamisoorutut ippeq MIPI ilinniarnertuumik atorfinittisinermigut ilinniartitaanerit piginnaanngorsarnernullu aamma peqataanissaa. Suliarissavai: Misissuinerit peqataanissaq, ilisimasarnik katersineq, nittartakkap nutartertarnera kiisalu suliassat takkuttartut suullunniit.

Ukiunut tulliuuttunut tallimanut suliassat suut MIPI-p naammassisinnaavai?

Misissorneqarsinnaasut suunerinik ersarissaaniarluni, Ilisimasaqarfiup taama sulisoqarnermigut inuiaqatigiinnut kalallinut tunniussinnaasai tulliuuttuni takorluugassiarineqarsimapput, ukiunut tulliuuttunut tallimanut suut misissorneqarsinnaaneri tulleriiaarneqarsimapput. Takorluugassiaq soorunami qanoq aaliangiisoqarumaarnernik siunnersuutigineqartutut MIPI-mi sulisoqalerpat suut anguneqarsinnaanerinik ersiutaannaavoq.

Aallaavittut nalilernerqarsimavoq, sulisup ilinniagartuup ataatsip sulinermini piffissap pingajorarterutaa uku iluini atortassagaa:

- Ilisimasaniq ingerlatitseqqittarneq, saaffiginnissutitut akisarneq annikinnerusutigullu ataavartumik siunnersuisarneq,
- Attaveqarfigisanik pilersitsineq ataavartitsinerlu - kommunet akornanni, ilinniarfinnut/ilisimatusarfinnut, namminersornerusunut, nunanut issittormiunut, nunanut avannarlernut kiisalu nunanut tamalaanut,
- Suleqatigiissitanut/siunnersuisartunut/tunuliaqutsiisunut peqataasarneq,
- Aningaasaateqarfinnik qinnuteqarfiusinnaasunik ujartuineq.

Suliassat taama ittut immaqavaa avaangunarsinnaagaluarput, kisiannili MIPI-mi misilittakkatigut paasinarsisimavoq, tamakku piffissaajaataasartut pisariaqartuusut. Assersuutigalugu Ilisimasaqarfik tassaavoq soorlu paasisimasaminik inuiaqatigiinnut siararterinngitsaq, inuiaqatigiit pissarsiffigisinnaangisaat taamatullu atorsinnaasutigut ilisimasaqarnerulernissamut suliassatut pilersaarutit aatsaat suleqatigiinnikkut amerlasuutugut avataaniit immersorneqarnikkut pisinnaasut.

Tamakku tamarmik katinnerisigut sulisut ilinniagartuut 3-sut kiisalu pisortap suliassaasut ukiumut inuup suliassaannut 1 1/3-nut naleqarput. Pisortamut atatillugu nalilernerqarpoq sulinermini piffissaq 2/3 miss. pisortatut aqutsinermut atortussaagaa.

Ilisimasaniq nutaanik pilersitsiniaraanni tassa ukiumut inuit sulisut 2 1/3 nalingi ukiumut ataatsimut pisariaqartinneqarput, iml. ukiut 5-mat ingerlanerini ilisimasaniq nutaanik pilersitsiniaraanni ukiumut inuit sulisut 11 2/3-nik naleqarput. Tamannalu aatsaat pisinnaavoq, allafissortussanik atorfinittitsisoqarpat kiisalu siunnersuutigineqartutut ilinniagartuunik atorfinittitsisoqarpat.

Sulisussat ikinnerussappata naatsorsuutigineqassaaq sulisup ataatsip piffissaq annertunerusoq tunngaviusutigut suliassanik sammisaqartarnissaa. Tamassumap saniatigut aamma naatsorsuutigineqassaaq, MIPI'p toqqammavittut aningaasalersornera qanoq annertutiginersaq taamaalillunilu piffissaq qanoq annertutigisoq aningaasaateqarfinnut qinnuteqaqattaarnernut atorneqassanersoq. Misissuinerit ilaanut aamma ikiortinik assigiinngitsunik atorfinittitsisoqarsinnaavoq soorlu paasissutissanik allanilluunniit qarasaasianut ikkussuisussanik il.il.

Ukiunut inuit sulisut 2 miss.: Meeqqat inuusuttullu pillugit kisitsisinik paasissutissanik ineriartortitsineq saqqummiisarnerlu.

MIPI-p maanna meeqqat inuusuttullu pillugit kisitsisinik paasissutissanik saqqummiussuisarneri atituumik atorneqartarput ingerlatiinnartariaqarlutillu. Suliamulli tunngatillugu inuiaqatigiinniillu isigalugu

pisariaqarluinnarpoq tamassumap ineriartorteqqinnissaa. Ullumikkut kisitsisitigut katsersat amerlanerpaajusutigut allanit saqqummiussukkaniit pissarsiarineqartarput. Taamaalilluni imarisartagaat kisitsisit suut pissarsiarineqarsinnaaneramik aalajangerneqarnerusarlutik Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarisaat pillugit kisitsisit suut eqqornerusumik paasisimasaqarnerulersitsisinnaanersut pinnagit. Taamaattumik pisariaqarpoq suliamik paasisimasallit suleqatiginerisigut ineriartortitsinernik aallarnisaanissaq, Naatsorsueqqissaartarfik, kommunet Namminersornerusunilu Qullersaqarfiit naleqquttut ilagalugit. Tassunga suliamut MIPI ataqatigiisaarisutut inissisimasinnaavoq, kiisalu suli kisitsisinik oqaasertalersukkanik saqqumiussuisarluni, atuisunit amerlasuunit atorluarneqarsinnaaqqullugit.

Ukiumut inuit sulisut 1,5 miss.: Meeqqanik sullissisarnerit inissiisarnerillu paasisaqarfiginissaat. Kalaallit Nunaanni, meeqqat inuusuttullu pillugit peqqussut malillugu aamma/iml. meeqqanik inuusuttunillu inissiisarnerit pillugit sulianik ataatsimoorussamik takussutissaqanngilaq. Isumassarsiorfissatut assersuutigineqarsinnaavoq, Canadami ukiut 5-kaartumik meeqqanut suliat tamarmik amerlassusiinik naatsorsuutitsuliarineqartarput, taamatut meeqqat inuusuttullu atugarisaanik paasisutissanik nalilinnik pissarsiffigineqartarlutik, taamatullu meeqqanut inuusuttunullu atuuttusunik iliuusissanik sanarfisoqarsinnaasarluni. Misissuinissamik taama ittumik siullermeersumik misissuisoqarniarpat, ukiumut inuit sulisut 1,5 miss. pisariaqartitsisoqassaaq, tassani meeqqat pillugit suliaasimasunit paasisutissanik pissarsiareriaannarnik kommunenilu qanoq ikiorsiisoqartiginersaq apeqqutaassaalluni. Kingusinnerusukkut misissuinissat piffissaq annikinnerusaq atorlugu ingerlanneqarsinnaasalissapput, periutsimmi aalajangerneqareersimassammata. Misissuineq imaasinnaavoq meeqqat pillugit suliat qarasaasiakkoorunneqalernissaannut toqqammavilliissutaasinnaasoq.

Ukiumut inuit sulisut 1 miss.: Meeqqanik sullissineq pitsaasoq. Meeqqat pillugit sullissinermi suliap ingerlaartarneramik misissuineq kiisalu meeqqat pillugit pitsaasumik sullitaqarnerup suut pitsanngorsaatigisarneraat ajoqqusersortarneraallu paasisallugu. Kalaallit Nunaanni iliuusissatut aamma pitsaasumik sullissinermi ikorfartuutaasinnaasut suut piviusunngortinneqarsinnaappat? Suliat immikkut ilisarnaatilittut qinerneqarsimasut tunngavigineqarsinnaapput, meeqqat pillugit suliaaneersut inissiisoqarsimaneriniillu pisut apersuinernillu ilaterneqarsinnaallutik, tassa isumaginninnermi ataatsimiititaliami ilaasortanik, sullissisunik, angajoqqaanik, meeqqanillu allanillu akuliussimasunik apersuinernik.

Ukiumut inuit sulisut 2 miss.: Misissuinerit ilaqutariit pissusiinik, inuiaqatigiinnut akuliuttaatsinik assingusunilluunniit. 2008-mi ilaqutariit kalaallit qanoq ittuuppat? Kikkut meeqqat perorsartarpaat ilaqutariit meeqperiviillu akornanni qanoq sunniivigeqatigiittarpat aamma ilaqutariillu akornanni qanoq sunniivigeqatigiittarpat? Meeqqat ineriartornerannut tamakku qanoq pingaaruteqartagaat?

Inuunermi sinaakkutit pitsaasut qanoq ittu meeqqat namminneq pitsaasuusoraat suullu kissaatigisarpaat? Attaveqatigiittarnerit apersuinerinllu tunngaveqartunik nalunaarsuinerit. Misissuinerit annikinnerusunut agguataarneqarsinnaapput.

Ukiumut inuit sulisut 0,5 miss.: Malittarinninnerit tullerriarneqarneri:
Nunani allani misissuisimanerit Kalaallilu Nunaanni misilittakkatigut paasisat tikkuarpaat meeqqat inuusuttullu siornatigut inissinneqarsimasut malittarineqartarneri alliatornissaannut inerikkiartuaarnissaannullu pingaaruteqarlunnartuusut. Taamaattumik naleqqutissaq malittarinnittarnerup Kalaallit Nunaanni periarfissaasinnaaneranik atorveqarsinnaaneraniillu kiisalu malittarinnittarnerup misilittagaqarfiginerata qulaajaasoqarnissaa.

Ukiumut inuit sulisut 0,5 miss.: Meeqqat inuusuttullu pillugit ataatsimeeqqatigiinnermi suleqatigiissimanernik aallaaveqartumik allaaserisimasat atuakkanik marlunnik saqqummersitsinissaq. Maannakkorpiaq MIPI Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarisaanik allaaserisanik atuaganngorlugu saqqummiusisaminik suliaqarpoq. Atuakkiami ilanngussisimasut ilisimatusarsimasuupput ulluinnarnilu taamaattunik suliaqartuullutik. Taama atuakkiorniarnerup misilittakkatigut ilisimasatigut saqqummiussorneqarsinnaasut atorveqarsinnaasut ilitsersuinnikkut aqqissuinnikkullu eqqortumik ikorfartorneqaraangamik amerlaqisut takutippaa. Taama atuakkamik allaserisanik imalimmik siullermeersumik saqqummiinarneq 25-nik ilanngussiffiqeqarsimavoq. Takorloorneqarsinnaavoq siunissamut, ukioq allortarlugu iml. ukiut pingajussaanni atuakkamik allaaserinnissimasanik imalimmik saqqummiisoqartarnissaa. Atuakkat tamarmik immikkut allaaserisanik 10-t miss. imaqartartussanik, imaasinnaavoq aalajangersimasumik sammisalimmik. (Tassa ukiuni siullerni 5-ni marloriarluni saqqummertussamik). Taama iliornikkut paasissutissanik nutartersimasunik peqartuaannassagaluarpoq soorlu ilinniarfeqarfinni atorveqarsinnaasunik ilisimasatigullu periuutsinillu ineriartuaartitsiniarnissaq qularnaarneqarsinnaassagaluarluni. Ukiumut inuit sulisut 0,5-nik missingerneqarsimaneranut apeqqutaatinneqarpoq, atuakkanik saqqummiisarfimmik saqqummiinarnermi suliaassallu pilersaarusiornissaanik isumaginnissinnaasumik suleqateqarnissaa.

Ukiumut inuit sulisut 1 miss.: Meeqqat inuusuttullu innarluutillit inuuniarnerminni atugarisaat ineriartorfigiusinnaasaallu. Meeqqat inuusuttullu innarluutillit pillugit kisitsisitigut nalunaajaaneq kiisalu innarluutillit inuunerminni aqqusaartagaat, apersuinerinik akoorlugu. Meeqqat inuusuttut innarluutillit ilaqutaasalu atugarisaat qanoq isikkoqarpat? Inummi namminermi nukit suut pigineqarpat inerikkiartortinneqarsinnaappallu pisortaniillu ikorsiissutissat suut pisariaqartinneqarpat? Innarluutillit nunaqarfimmi illoqarfimmilu inooqateqarneq qanoq ippa?

Ukiumut inuit sulisut 3 1/6 miss.: Suliassat inniminniikkat - naliliisarneq, siunnersuisarneq kiisalu iliuuseqartarnermut ilisimatusarneq.

MIPI'p sulisui pisortaqaqfinnut namminersortunulluunniit iliuutsinik nalilersuisinnaapput kiisalu ineriartortitsinermi aqqusaartakkat ilisimatusarfiginerisigut taperseeqataasinnaapput, tassa iliuuseqartarnermut ilisimatusarneq.

Sammissassaqqissut ilagaat meeqqanut inuusuttunullu politikkiusut nalilersorneqarneri iml. inerikkiartortinneri. Sammineqarsinnaasut arlaqarsinnaapput soorlu piaartumik iliuuseqartarneq, meeqqanik inuusuttunillu inissiisarneq, angajoqqaanut ilinniarfik meeqqanut inuusuttunullu sunngiffimmi sammissassanik neqeroortarneq.

Naggataatigut erseqqissaatigineqassaaq qulaani pineqartut misissuinernut suliliutinullu aallartisarneqarsimassunut assersuutaannaammata. Inuiaqatigiinnut attuumassuteqartut allarpassuit misissuiffiusinnaasut taakkartorneqarsinnaagaluarput.